

И Н Ф О Р М А Ц И Я

Относно: Някои специфики на икономическото развитие на Турция през 2016 г. и прогнози за 2017 г.

През 2016 г. икономиката на Турция остана изцяло подвластна на политическата динамика в страната и следваше нейния флукуационен ритъм. Влошената обстановка на сигурност, породена от засилващия се тероризъм и екстремизъм, от опита за военен преврат, както и откритата намеса в сирийския конфликт, се превърнаха във възпрепятстващи икономическия растеж фактори.

Показателни за гореизложеното са данните за икономическия растеж, който от 4,5 % през първото полугодие на 2016 г., се понижи до 1.5 % през второто, като в края на годината растежът достигна 2,9 % (при 6,1 % през 2015 г). Основни фактори на растежа, както и през миналите години, продължи да бъде вътрешното потребление, което нарасна с 2,3 %. През 2016 г. беше отбелязано и повишено публично финансиране. Особено през второто полугодие държавните инвестиции достигнаха 24 %, с което се ограничи още по-рязкото намаляване на растежа. Но и през 2016 г. продължи започналата през 2011 г. тенденция за рязко намаляване на инвестициите в частния сектор, които запазиха относително стабилен обем само в строителния сектор. Отново за това заслуга има активната държавна политика за прилагане на програмата за урбанизация (Kentsel dönüşüm), за обновяване на сградния фонд не чрез рехабилитация, а чрез цялостно разрушаване и ново строителство на обществени и частни сгради. След 15 юли 2016 г. брутните инвестиции на частните предприятия в ДМА не са отбелязали нарастване.

Друг особено важен фактор за икономически растеж на Турция е износът. Той започна постепенен спад още след 2012 г., породен от глобалната икономическа криза и от влошената политическа и икономическа обстановка в Близкия изток. В края на 2016 г. износът на стоки и услуги достигна 146,5 млрд. щ.д., като отбеляза спад от 0,9 % в сравнение с 2015 г. ЕС се запази като най-големия експортен пазар за Турция (48 %), следван от страните от Близкия изток (22 %).

Най-голям спад обаче беше отбелязан в туризма (- 42 %), докато намалението при износа на стоки беше 8 % на доларова база в сравнение с 2015 г. Но в края на 2016 г. и в началото на 2017 г. се отбеляза много тревожен спад в един от факторите на растежа, посочен по-горе - съвкупното

търсене, което поставя голяма въпросителна пред съвкупния икономически растеж, който е невъзможно да се базира само на публични инвестиции, представляващи огромни инфраструктурни проекти.

Вносът през 2016 г. достигна 198,6 млрд. щ.д., като отбеляза спад от 4,2 % в сравнение с 2015 г. ЕС съхрани първата си позиция като доставчик на стоки и услуги в страната.

Спадането на растежа в глобален мащаб и съпътстващите трудности на световната икономика, както и нарасналите очаквания за по-бързо увеличаване на лихвените нива от страна на Федералния резерв, принуди инвеститорите да изтеглят капиталите си от развиващите се фондови пазари, вкл. от Турция. Това очаквано доведе до натиск върху турската лира. В сравнение с валутите на другите развиващи се страни (Китай, Бразилия, Русия, Индонезия, Ю. Африка) турската лира се обезцени най-чувствително, оставайки подвластна на политическата нестабилност в страната.

Банковата реформа и бюджетната дисциплина през първото десетилетие на века осигуриха финансова стабилност и парични резерви на турската икономика, която дори в пика на глобалната криза (2009 г.) успяваше да привлича чуждестранни инвестиции в индустриалния и в банковия сектор. В края на 2016 г. улесненото от наличието на свободен финансов ресурс кредитиране достигна 120 % от активите на реалния сектор, което задължително предполага бъдещо привличане на чуждестранен финансов ресурс за кредитни операции. Предоставените законови възможности на фирмите да получават кредити във валута увеличи съвкупния им валутен дълг на над 200 млрд. щ.д., а брутният дълг на частния и на публичния сектор възлезе на 50 % от БВП. Според някои специалисти това равнище на задлъжнялост е критично, но ако се направи сравнение с други развиващи се страни (Китай, Бразилия, Русия, Индонезия, Ю. Африка), то надделява мнението, че в сравнение с тези развиващи се икономики турската е в относително добри позиции поради ниското равнище на вътрешния дълг. Но от същото сравнение става също така ясно, че в сравнение с гореизброените страни Турция е най-уязвима поради увеличената зависимост от външно финансиране, политическата несигурност, високата инфлация и дефицитът по текущата сметка.

Опитът за преврат през 2016 г. и последвалата обезценка на националната валута понижиха в значителна степен индексните измерители на общественото доверие в икономиката. В противовес на това нараснаха кредитите за лично потребление – основно за покупка на жилища и

автомобили. Намаленото потребление и увеличените разходи по обслужването на търговските кредити намалиха значително техния брой и размер.

Производственият сектор запази относителна устойчивост и допусна лек спад от 1,3 % в сравнение с 2015 г. В края на 2016 г. индустриалното производство нарасна с малко над 2 %, продукцията в степен на междинна преработка с около 0,5 %, на капиталови стоки – с 4 %, на нематериални активи - с 3 %, докато на инвестиционни стоки отбеляза спад с 3 %.

Както нарастването на индустриалната продукция, така и търсенето на автомобили и жилища са основните фактори на растежа през 2016 г. Обезценката на националната валута, както и повишените разходи за обслужване на кредитите, а така също и намаления потребителски индекс на доверие в националната икономика и двуцифрената инфлация на годишна база са основните икономически фактори, които ще оказват негативно влияние върху растежа на турската икономика през 2017 г.

Влошените отношения с Русия, нарасналата терористична опасност и влошената криминогенна обстановка през 2016 г са причини за силното свиване в един от стратегическите сектори на турската икономика – туризма. Спадът в посещения на туристи е над 35 %, а средното потребление намалю от 1000 на 700 долара на турист, което е показателно за спад и в качеството на посещаващите страна туристи. Голям е отливът и от конгресния туризъм в Истанбул – една от европейските столици на този вид туризъм. Загубите за сектора през 2016 г. надхвърлят 10 млрд. щ.д. Обвързаността на туризма със сектора на услугите, транспорта, хранително-вкусовата промишленост оказват негативно влияние и върху тези сектори. Туризмът и свързаните сектори на развлекателните услуги осигуряват значителна заетост и допринасят за увеличаване на безработицата, която нарасна до близо 13 %.

ПРОГНОЗИ ЗА 2017 г.

В таблицата по-долу са представени усреднените очаквания на международните финансови институции, на правителството и на основните национални бизнес организации за стойностите на някои макроикономически показатели през 2017 г.

ПОКАЗАТЕЛИ	УСРЕДНЕНИ ОЧАКВАНИЯ ЗА 2017 г.
Растеж	2,5 %
Увеличение на разходите на домакинствата	2,0 %

Растеж на инвестициите в ДМА	2,4 %
Инфлация	9,4 %
Бюджетен дефицит/БВП, %	- 1,7 %
Публични разходи/БВП, %	27,8 %
Износ, цени FOB, млрд. щ.д.	145
Внос, цени CIF, млрд. щ.д.	210
Безработица	11,5 %

Очаква се растежът на икономиката през 2017 г. да е фактор предимно на вътрешното търсене и в много по-малка част на външното. Външното търсене ще се влияе от паритета евро/щатски долар, растежа на икономиката на ЕС, цените на енергоносителите и от други световни и регионални политически фактори. Обезценката на националната валута ще увеличава инфлацията, ще ограничава потреблението и ще продължава да влияе негативно на потребителското доверие в икономиката. По тази причина може да се прогнозира по-слабо в сравнение с 2016 г. увеличение на потреблението на стоки за домакинствата. Политическото напрежение, проблемите със сигурността, нестабилността на регионалните геополитически фактори и застой в глобалната икономика ще оказват отрицателно влияние върху инвестициите. Общественото финансиране, което играеше положителна роля за икономиката през 2015 и 2016 г., разполага към момента с ограничен ресурс и ще катализира икономическия растеж в ограничени граници. Подобряването на икономическия климат в ЕС, намаляването на отрицателния ефект от Брекзит и минимизиране на глобалните рискове могат да имат положителен ефект върху растежа на турската икономика. Усреднените очаквания за растежа през 2017 г. са 2,5 %.

Задълбочаването на кризата в Сирия, по-бързото от очакваното увеличаване на лихвените проценти от Федералния резерв, намаляването на съвкупното търсене в ЕС са основните външни фактори, които биха оказали негативно икономическо въздействие върху турската икономика. Допълнително отрицателно въздействие върху очакванията за растеж биха могли да окажат протекционистичните действия на администрацията на САЩ, влошаването на банковата система в ЕС, както и внезапен застой на развиващите се пазари.

Положително въздействие би оказала политиката на правителството в направление ускоряване на структурната реформа чрез намаляване на трудоемкостта и енергоемкостта на националната икономика, реформа в

образованието, в данъчната система и за подобряване на инвестиционния климат. Вероятно е противоречие между тенденцията за растеж и повишаване себестойността на финансирането. Евентуални терористични атаки и продължаване на извънредното положение през 2017 г. ще намалят туристическия поток, респ. стратегически важните за страната валутни приходи от туризма и съпътстващите дейности. Не на последно място, нарастващите цени на енергоресурсите биха увеличили допълнително дефицита по текущата сметка.

Изготвил:

Ал. Александров

СТИВ-Бурса